

Vrijzinnige Gemeente Zierikzee 13 september 2020

Thema: welkom – gelezen Lukas 4,14-30 / Lukas 8,38-40 / Lukas 9, 51-58

Toespraak Franck Ploum

1.

Wanneer ben je ergens welkom. Wanneer heb je het gevoel dat je ergens mag zijn? Welkom is meer dan binnengelaten worden. Het heeft ook te maken met een gevoel van veiligheid. Hier mag ik zijn, hier wordt mijn aanwezigheid niet misbruikt of word ik niet beschaamd. Welkom zijn en je thuis voelen liggen dus dicht bij elkaar. Dat er iemand is die tegen je zegt: jij bent welkom bij mij, hier mag je zijn met alles wat je meebrengt.

Vanuit die gedachte zijn er dus ook heel wat plekken waar we ons niet welkom voelen. Plekken die bedreigend zijn, of ongastvrij. Waar we ons niet gezien en gekend voelen. Dat ligt niet altijd alleen aan de ander, het kan ook aan onszelf liggen. Een ander aspect van welkom zijn is dan ook openheid. Hoe open staat de ander in de ontmoeting met mij, maar dus ook: hoe open sta ik in de ontmoeting met de ander.

100 zijn er welkom, van de 13.000 duizend in de brandende hel van Moria.

100! Wat een gulheid, een solidariteit, een humaniteit van onze regering.

Om je kapot te schamen. 100, en dan volgend jaar wel 100 minder! De zwaksten als politiek uitruilspel. En de voorwaarden waaraan ze moeten voldoen hebben we zo opgesteld, dat er maar 3 mensen van de 13.000 überhaupt voldoen aan de eisen. Ja, we kunnen natuurlijk niet iedereen zomaar binnenlaten en welkom heten. Van een open en gastvrij, solidair land zijn we in enkele decennia verworpen tot neoliberale kruideniers levend uit eigen belang.

2.

Hoe open staat de ander in de ontmoeting met mij, maar dus ook: hoe open sta ik in de ontmoeting met de ander.

Uit de verhalen over Jezus weten we dat hij lang niet altijd met open armen werd onthaald. De woorden van Jezus vielen niet bij iedereen in goede aarde. De evangeliëverhalen staan vol met conflicten, twistgesprekken en verwensingen. Hij was een teken van tegenspraak. Zeker niet alle conflicten gaan over Jezus zelf. Een groot deel er van is een weerspiegeling van de tijdgeest die er heerste in de periode dat de schrijvers hun verhaal over Jezus gingen verwoorden en de tijd van Jezus zelf reeds lang vervlogen was. Maar wat geldt voor veel bijbelverhalen geldt ook voor de verhalen over Jezus: ze worden op papier gezet en ze zijn voor een deel ontstaan in tijden van conflict en onderdrukking, in tijden van ondergang en duisternis.

De tijd van Jezus en van de evangeliëschrijvers, was de tijd van de Romeinse bezetting. Een periode die zolang duurde dat het denken en doen van de Romeinen allang was doorgedrongen in de vezels van het leven van gewone mensen. Romeins leven was al lang niet meer alleen buiten hen zelf, maar zat ook in mensen en systemen, en ook in de Joodse leefwijze, de Joodse religie en de religieuze systemen. Er waren verzetsbewegingen, messiaanse groepen, er waren mensen die zo goed en kwaad als het kon hun eigen leven leidden en er waren mensen die mee gingen bewegen met de bezetter, tot aan collaboratie toe. Jezus behoorde tot de eerste groepen: verzet, messiaanse bewegingen. Maar anders dan de meeste bewegingen koos hij niet de gewapende strijd. Hij koos voor een pad van geweldloosheid, een liefdevolle weg. De motivatie hiervoor vond hij in zijn eigen traditie, de Tenach, de Joodse bijbel.

Wonderlijk genoeg was het juist dit pad van liefde en geweldloosheid dat hem een teken van tegenspraak maakte en dat hem conflict opleverde. Op veel plaatsen was hij niet meer welkom. Op heel wat plaatsen voelde hij zich niet meer welkom. En dat waren lang niet altijd de gebieden waar

Romeinen of Romeinse overheid huisden. In de evangeliieverhalen heeft Jezus het juist altijd met zijn eigen mensen, met de joodse overheden aan de stok. De bekende profeet die niet welkom is in eigen kring.

3.

Ama Assante, voormalig Tweede kamerlid - zij leverde een bijdrage aan een YouTube uitzending over racisme die in de Ekklesia Breda werd gemaakt. Wellicht hebt u de uitzending gezien. Ama Assante geeft veel lezingen over racisme en uitsluiting. En ze zegt: 'het slechtste compliment dat mensen mij kunnen geven na een lezing is te zeggen "wat hebt u mooi gesproken"!'

Dat klinkt vreemd, maar wat ze bedoelt is dat mooie woorden geen verandering brengen, ze zijn voor een groot deel ongevaarlijk. Iets opvatten als 'mooie woorden opvatten' is het buiten jezelf houden. Waar Assante op wacht na een lezing is op mensen die geraakt worden en in beweging komen, in actie, die niet meer verder kunnen met de status quo en zich gaan verzetten.

Iets dergelijks is ook met Jezus aan de hand. Mensen vinden het prachtig dat hij de boekrol van Jesaja over bevrijding en vrijlating op zichzelf betreft, ze zijn 'verbaasd en verwonderd over die woorden vol genade uit zijn mond' (Lk 4,20). Maar wanneer Jezus de woorden niet alleen op zichzelf betreft, maar op de aanwezigen, dan wordt het ingewikkeld.

Ik ben niet gekomen om mooie praatjes te vertellen, ik ben daadwerkelijk gekomen 'Om te prediken een welkom jaar des Heren' (Jesaja 61, 2 /Lukas 4). Met andere woorden, ik wil dat onze God weer een centrale plaats inneemt, uitgangspunt van ons handelen is, de bron waaruit wij drinken en leven. En daarvoor is nodig dat wij zelf bevrijdend zijn, vrijlaten, ons niet in laten met de onderdrukker, een weg bewandelen van kwetsbare liefde en geweldloosheid. Want het welgekomen jaar van God (uit het boek leviticus) is het jaar waarin alle verschillen, alle oneffenheden, vereffend worden: kwijschelden van alle schulden, vrijlating van alle slaven, herverdeling van land en goed. Iedereen weer gelijke kansen. Dat welkomst jaar is onderdeel van het jood zijn. Maar in de praktijk heeft zo'n jaar nooit plaats gevonden. Jezus roept de toehoorders van de mooie woorden op om de woorden op zichzelf te betrekken en in beweging te komen, de status quo niet langer te aanvaarden als de enig mogelijke werkelijkheid.

Ho ho, dat was niet de bedoeling! Wie denk je wel dat je bent, dat jij ons hier de les kunt komen lezen. Dat hoeven we niet te accepteren. Ze brachten hem naar de rand van de stad, ze wilden hem in de afgrond gooien. Maar hij is ontkomen en vertrok. (Lk.4,30). Dat is de kracht van kwetsbaarheid, dat is de kracht van liefde, dat het niet te bestrijden is. Iedereen weet dat hij het bij het juiste eind heeft, men voelt zich betrappt, hij heeft gelijk. En dan worden mensen boos. Kwaad omdat er iemand is die de vinger op de zere plek legt. De plek die jij in jezelf niet wilt zien, maar waarvan je weet dat die er zit en dat je er eigenlijk iets aan of mee moet doen. De ongrijpbare waarheid wordt vervolgens bestreden met geweld. Of in ons eigen leven met boosheid richting de ander.

4.

Wie het kwaad alleen bij de ander zoekt en nooit bij zichzelf, wie altijd op zoek is naar een schuldige buiten eigen kring staat niet open voor verandering en vernieuwing. Sterker nog, maar al te vaak bijt je je dan vast in eigen gelijk en behoudzucht. Verandering kon geschieden bij mensen in Sidon, buiten Israël, en bij een Syriër, die geen Jood was. Bevrijdende woorden raakten hen ten diepste, kwamen binnen en veranderden hun leven. Wie vast zit in eigen gelijk zit, in zijn eigen bunker, kan niet geraakt worden.

Jezus ontmoet veel mensen die slachtoffer zijn van de status quo. Mensen die lijden onder de onderdrukking. Mensen die hunkeren naar iemand die hen komt bevrijden van demonen en demonische gedachten die zich in hen hebben vastgezet. Iemand die hen in beweging weet te brengen. De schare heet hem welkom, ze zijn veel van hem gaan verwachten (Lk 8,40). Daar was hij

meer dan welkom om de zaak op te schudden en daar vielen zijn bevrijdende woorden als leven gevend water in een opgedroogde bron.

5.

Soms ben je niet welkom. Niet om wie je bent, maar vanwege de groep waartoe je behoort. Jij bent er een van die, daarom hoef je bij ons niet te komen. Meestal liggen aan dit soort collectieve gedachten historische gebeurtenissen ten grondslag. En zo ontstaan over generaties heen gedachten en systemen van niet-welkom zijn, van uitsluiting en kleinering. Samaritanen en Judeers, zaten in zo'n generatieslang conflict. Ooit had Samaria een belangwekkende tempel en toen Juda een tempel kreeg werd die veel belangwekkender. De Samaritanen voelden zich opzijgezet. De tempel van Samaria werd verwoest door overheersers en de joden in Samaria konden niet meer aan de cultus voldoen. Schande riepen de Judeers, ze zijn afvallig, ze onderhouden de voorschriften niet. En zo wilden beide groepen niets meer met elkaar te maken hebben. Dus wie op weg gingen naar Jeruzalem hoefde bij de Samaritanen niet op onderdak te rekenen, je was niet welkom.

Zo moet het onder ons niet zijn, zegt Jezus. Nee geen *vuur uit de hemel* (Lk 9,54) afroepen. Dat is kwaad met kwaad vergelden, dat is systemen in stand houden, dat is de status quo verstevigen. Jezus volgen is accepteren dat er mensen zijn, gebieden waar je niet welkom bent, weten dat je soms geen steen hebt om je hoofd neer te leggen. Maar er heilig in geloven dat de enige weg om daar veranderingen in te bewerkstelligen, de weg van kwetsbaarheid, een liefdevolle weg is. Jihad van de liefde, zou Mohammed El Bachiri zeggen, dei bij de aanslagen in het Brussels metrostation zijn vrouw verloor: Jihad van de liefde: Jij hebt mijn vrouw vermoord. Maar ik ga niet mee in jouw geweldsspiraal, ik kies een andere weg. Zou ik het kunnen?

6.

Welkom thuis. Een wederkerig proces van ontmoeting, openheid en de wil tot veranderen. Hopelijk steeds meer in de richting van dat 'welkom jaar van God'. Dat in ons een toekomst begint van eerlijke verdeling, van einde oorlog en opvang van vluchtelingen, van het oplossen van langlopende conflicten tussen families, gezinnen, maar ook – waar we kunnen - tussen volken en groepen. Welkom thuis, we zijn uitgenodigd om aan de slag te gaan. Meer dan: dat is mooi gesproken.

Zeg Amen – dat het zo moge zijn.